

*МАТВІЄНКО Н. Л., заступник директора з виховної роботи,
учитель фізики та інформатики*

*Гімназія ім. В. Малика Лубенської міської ради Лубенського району
Полтавської області*

*ІВАНОВА В. О., студентка II курсу факультету мистецтв
(архітектура та урбанізм)*

Технічний університет у Кошице (Словаччина)

КУЛЬТУРА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ: СУТНІСТЬ, ІСТОРІЯ, ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЦІННОСТІ ТА ПРИНЦИПИ

Культура академічної доброчесності – це поняття, що визначає систему цінностей, традицій, моральних та етичних норм поведінки, які регламентують діяльність освітніх, наукових та дослідницьких закладів. Аналіз багатьох джерел свідчить, що у цього терміну можна виокремити як соціальний, так і внутрішньо-особистісний контекст. Так, соціолог Г. Хоружий трактує соціальне значення академічної доброчесності як комплексну якість університетської спільноти, яка реалізується в методах колективної діяльності й характеризує ступінь розвитку освітнього закладу. Дослідник акцентує увагу на історичному підґрунті академічної культури та визначає її вплив на формування поведінки спільноти в цілому [1]. Цікавим є погляд на поняття академічної культури крізь призму особистісних факторів. Професор О. Семенов обґрунтовує цей феномен у контексті розвитку особистості, зокрема таких факторів, як моральність, відповідальність, етичність, розвитку мовних і комунікативних навичок, навичок критичного мислення [2].

Слід зазначити, що проблема доброчесної академічної поведінки набула актуальної значущості давно. Факти нечесної поведінки (шахраювання) було виявлено ще у давньому Китаї під час складання іспитів на посади державних службовців. Відомо, що у 1858 р. після великого скандалу з недоброчесністю

було страчено 5 екзаменаторів, які були у змові з претендентами [3]. Не вирізнялася «порядністю» й західна система освіти, де також фіксувалися порушення норм і правил добросовісного навчання. У 1860 р. американське суспільство було збурене скандалом із масовим шахраюванням у Єльському університеті, в яке було втягнуто більше половини студентів. Американський філософ і психолог Джеймс Ланг у праці «Уроки шахраювання» [4] чітко описує прояви недобросовісної поведінки серед учителів після підписання акту «Жодної невстигаючої дитини» (2002 р.). За низькі результати учнівських іспитів із роботи звільняли вчителів. У результаті, випробування перетворилися на суцільне шахраювання [3].

Проблема академічної нечесності має свої наслідки і для середовища вітчизняної освіти. Напевно всім відомо, що жертвою академічного плагіату став знаменитий український вчений Іван Пулюй, чиє відкриття радіоактивних променів присвоїв німецький фізик Вільгельм Конрад Рентген [5]. Тож проблема неетичної поведінки у сфері освіти, на жаль, давня та, як бачимо, притаманна багатьом країнам. Тож, зрештою, і виникла потреба комплексного вирішення питання боротьби академічною нечесністю.

Основні морально-етичні цінності як академічної культури, так і академічної добросовісності було вперше сформульовано в Бухарестській Декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі у 2004 р. [6]. У розділі «Цінності та принципи» було чітко визначено роль академічної етики, культури та спільноти, оговорена академічна добросовісність у процесах викладання та навчання, демократичне та етичне керівництво та управління, дослідження, що базуються на академічній добросовісності та соціальній відповідальності. У цей час для Центру академічної добросовісності (нині Міжнародний центр академічної добросовісності) було розроблено й загальноприйнятий перелік фундаментальних цінностей академічної добросовісності. Великий внесок тут належить Офісу внутрішніх відносин

Окгонського коледжу (штат Іллінойс). До цього переліку належать такі якості: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, відвага [7].

Проблема академічної доброчесності для української освіти та науки є сьогодні однією з актуальних. Саме тому в Законі України «Про освіту» актуальним вектором державної політики визначено академічну доброчесність як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [8]. Порушенням академічної доброчесності вважається академічний плагіат і самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, обман, списування, хабарництво, необ'єктивне оцінювання [8].

Таким чином, в академічному середовищі недоброчесність є актуальною і важливою проблемою, що існує упродовж уже тривалого часу та має інтернаціональний характер. Цивілізована європейська наукова і освітянська спільнота працюють над викоріненням цього негативного явища. Українська освіта, наука повинна мати вектор – доброчесність у дослідженнях, викладанні, навчанні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Хоружий Г. Ф. Європейська політика вищої освіти. Монографія. Полтава: Дивосвіт, 2016. 384 с. URL : <https://knute.edu.ua/file/MjkyMQ==/01d626453878c72a91c026651e5a0735.pdf>
2. Семенов О., Вовк М. Академічна культура дослідника в освітньо-культурному просторі університету : [монографія]. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 284 с.
3. Гребенюк Т. В. Академічна доброчесність : навчальний посібник для студентів 1-го курсу всіх спеціальностей медичних та фармацевтичних факультетів. Запоріжжя : ЗДМУ, 2021. 108 с. URL :

http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/14079/1/9130%20Посібник%20%20Академічна%20доброчесність_2021.pdf

4. Lang James M. Cheating Lessons. Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts; London, England, 2013. 272 p.
5. Сорока М. Чудо-промені видатного українця. Іван Пулюй. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2867756-cudopromeni-vidatnogo-ukrainca-ivan-puluj.html>
6. The Bucharest Declaration concerning Ethical Values and Principles for Higher Education in the Europe Region. URL : <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03797720500083922?journalCode=chee20>
7. Фундаментальні цінності академічної доброчесності: пер. з анг. / Міжнародний центр академічної доброчесності, 2019. 39 с. URL : https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/Fundam.czinnosti-Akad.dobroch_.pdf
8. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст. 380). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>